

PLAN I PROGRAM NASTAVE I UČENJA BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST ZA PRVI RAZRED GIMNAZIJE

Cilj učenja Bosanskog jezika i književnosti je unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti; sticanje i njegovanje jezičke i književne kulture; osposobljavanje za tumačenje i vrednovanje književnih djela; afirmisanje i prihvatanje vrijednosti humanističkog obrazovanja i odgoja učenika; razvijanje ličnog, nacionalnog i kulturnog identiteta, ljubavi prema maternjem jeziku, tradiciji i kulturi bošnjačkog naroda, kao i drugih naroda i etničkih zajednica.

OPĆE PREDMETNE KOMPETENCIJE

- Stečeno znanje o bosanskom jeziku, bošnjačkoj književnosti i njenom historijskom kontinuitetu jasno uobličava i kazuje.
- Poštujući standardni jezik, vlada usmenom i pisanom komunikacijom.
- Pročitana književna djela tumači, analizira spoznajući duhovnu ljepotu pisane riječi.
- Zna pojavno-činjenički kontinuitet pisaca i njihovih djela; razumije važnost književnih ideja, motiva, kao unutarnje geneze i prisnog nastavljanja refleksiranja i obnavljanja u samome sebi.
- Prati i razumije sinhronijske komparativne odnose sa srpskom književnošću, dodire na zajedničkim osnovama bosanskoga i srpskoga jezika i značenja stilskih formacija od vremena preporoda koji se pokazuju kao snažan katalizator razvojnog kretanja ove književnosti.

Osnovni nivo

- Govori jasno standardnim jezikom. Koristi oba pisma: latinicu i ćirilicu, dajući prednost latinici. Umije da sastavi tekst koji ima logičan slijed i strukturu. Zna napisati tekst koristeći se potrebnim žanrovima kako bi mogao uzeti učešće u društvenim zbivanjima. Čita i razumije umjetničke i neumjetničke tekstove srednje složenosti i kritički promišlja o njima.
- Razlikuje bosanski književni jezik od dijalekata, razumije važnost njegovanja književnoga jezika. U govoru i pisanju primjenjuje određena gramatička pravila. Poznaje nauke koje se bave proučavanjem glasova, riječi i rečenica. Rečnični fond koristi u svakodnevnoj komunikaciji i primjenjuje ga u skladu sa prilikom.
- Prepoznaje autore književnih djela obrađenih u toku školovanja, umije da odredi vrijeme i okolnosti njihovog djelovanja. Prepoznaje osnovne teorijske i poetičke odlike epoha i pravaca, i identifikuje stvaraoce i djela koja ih predstavljaju u školskome programu. Na primjerima određenih djela uočava, prepoznaje i usvaja temeljne vrijednosti koje ga pripremaju za život.

Srednji nivo

- Govori jasno i javno izražava svoje mišljenje; precizno formuliše složenije tekstove, izlaže ih, sastavlja, iznoseći ideje o jeziku, književnosti i kulturi. Ima formiran čitalački ukus i kritički pristupa složenijim književnim i neumjetničkim tekstovima.
- Razumije važnost bosanskoga jezika i zna o značaju jezika za identitet jednog naroda. Poznaje periodizaciju historije bosanskoga književnoga jezika. Znanja vezana za glasove, riječi i rečenice i njihov odnos su veća i produbljenija.
- Koristi književne termine u tumačenju književnog djela. Uočava strukturne činioce književnoga teksta, njegove ideje, motive, stilske i jezičke osobine i umije da ih tumači. Analitički pristupa problemima u književnom djelu, znalčki i argumentirano brani svoje stavove. Ima formiran čitalački ukus.

Napredni nivo

- Sastavlja i diskutuje o složenijim temama iz književnosti, jezika i kulture; rečenični fond je na zavidnom nivou; pokazuje analitički pristup i produbljeno promišljanje. Uočava stilske postupke i razvija svijest o sebi kao čitaocu.
- Zna o razdobljima kroz koja je prošao bosanski jezik. Poznaje specifičnosti i raznovrsne uticaje kojima je bio izložen bosanski jezik. Umije da bosanski jezik svrsta u historijski kontekst i uoči sličnosti i razlike sa srodnim slavenskim jezicima. Ima solidno znanje o rečenici i rečeničnim članovima.
- Umije kritički da pristupi analizi i tumačenju složenijih književnih djela, kako iz obaveznog školskog programa, tako i djela po sopstvenom izboru. Metode koje pritom koristi su raznovrsnije i složenije.
- Analizira, uspoređuje i vrednuje književnoumjetničke tekstove uz upotrebu valjanih i odgovarajućih argumenata. Istražuje i traga za novim sadržajima.

SPECIFIČNA PREDMETNA KOMPETENCIJA: JEZIK

Osnovni nivo

- Posjeduje osnovna znanja o jeziku i funkcijama jezika; posjeduje razvijen osjećaj pripadnosti i poštovanja prema vlastitom jeziku, a uvažava i poštuje druge jezike.
- Razlikuje književni standardni jezik od dijalekata; ima osnovna znanja o razvoju bosanskog jezika kroz vijekove.
- Zna osnovnu podjelu glasova bosanskog jezika i razumije glasovne promjene; poznaje gramatičku kategoriju promjenljivih i nepromjenljivih vrsta riječi, kao i njihove podvrste; umije da primjenjuje osnovna pravila u govoru i pisanju.
- Ima osnovna znanja o morfemsko-morfološkoj strukturi riječi. Pravilno povezuje riječi u rečenici i razlikuje službu riječi u rečenicama građenim po osnovnom modelu.

- Umije da vlada leksikom svoga jezika; zna najvažnije rječnike bosanskog jezika i umije njima da se koristi.
- Umije da komunicira lahko i brzo, iznoseći svoje stavove bez zadržke; primjenjuje norme standardnog jezika u govoru i pisanju; ima umijeće slušanja tuđeg govorenja i mišljenja i uvažavanja sagovornika u različitim situacijama.
- Ovladao je vještinom samostalnog pisanja namjenskih tekstova jednostavne forme (molba, žalba, zahtjev, biografija...) i izrade PPT prezentacija, uz pravilnu upotrebu standardnoga jezika i latiničnog pisma.
- Kao zaokruženu cjelinu na kraju školovanja izrađuje maturalni rad.

Srednji nivo

- Posjeduje šira znanja o jeziku uopće i osnovna znanja o jezicima koji postoje u svijetu, njihovoj međusobnoj srodnosti i tipovima; poznaje glavne osobine dijalekata bosanskog jezika, njihove podvrste i glavna pravila zamjene glasa „jat”.
- Ima potrebu da čuva svoj dijalekat, ali i da toleriše druge dijalekte. Ima šira znanja o glasovima bosanskog jezika, zna prozodijski sistem standardnog bosanskog jezika (funkcija akcenata i dužine), ima šira znanja o osnovnoj podjeli riječi, njihovim oblicima i načinima građenja novih riječi; poznaje vrste rečenica i analizira rečenice građene po različitim modelima.
- Pospješuje svoj vokabular i ima osjećaj za pravilno, logično, jasno, precizno i stilski skladno izražavanje.
- Izražajno čita i ima svoj poseban i pravilan stil izražavanja.
- Koristi stručnu literaturu; razumije i sastavlja složenije tekstove u različite svrhe i namjene (administrativne, publicističke i tekstove ličnog karaktera) vodeći računa o pravopisnoj i gramatičkoj normi.

Napredni nivo

- Posjeduje detaljnija znanja o jeziku uopće i detaljnija znanja o gramatici bosanskog jezika (akcentima, sastavu riječi, značenju padeža i glagolskih oblika, strukturi rečenice); poznaje strukturu rečeničnog člana.
- Koristi leksičko blago bosanskog jezika i pažljivo sluša sagovornika; procjenjuje njegove verbalne i neverbalne reakcije; uvažava konvencije društvenog opštenja i umije da vodi dijalog i razgovor u kojem učestvuje više lica.
- Uvažava pravopisne i stilističke norme bosanskog standardnog jezika u pisanju eseja, stručnog teksta i novinskog članka.

SPECIFIČNA PREDMETNA KOMPETENCIJA: KNJIŽEVNOST

Osnovni nivo

- Upoznat je sa djelima koja su uvrštena u školski program. Čita djela, zna bitnije predstavnike svjetske i bošnjačke književnosti.
- Umije da razlikuje i imenuje pojedine strukturne i poetičke osobine obrađivanih tekstova.
- Zna da uoči ideju, motive; po potrebi umije da, citiranjem određenih dijelova, naglasi, ilustruje, potkrijepi misao koja je važna u datom tekstu.
- Shvata zašto je čitanje bitan segment obrazovanja koji, osim što unapređuje rječnički fond, unapređuje i naše retoričke sposobnosti, bogati naš duh i gradi našu ličnost.
- Razumije da čitajući gradimo naš identitet i čuvamo i njegujemo naslijeđe naših predaka.

Srednji nivo

- Čitajući književna djela iz obaveznog školskog programa, tumači ih i pritom pokazuje književnohistorijska znanja.
- Poznaje teorijske, estetske i lingvističke činjenice koje koristi pri tumačenju književnih djela.
- Poznaje obilježja epoha, kao i njihove uticaje na razvoj svjetske i bošnjačke književnosti.
- Izgrađene čitalačke navike koristi za proširivanje svojih vidika i konstruisanje novih metoda primjene.
- Vrednuje uticaj određenih strukturnih, jezičkih i značenjskih odlika teksta na njegov rast i razvoj.

Napredni nivo

- Uočava i samostalno rješava problemske situacije u književnim djelima.
- Analizi i tumačenju poetskog, estetskog i strukturnog u književnom djelu pristupa znalački.
- Umije da koristi odgovarajuće postupke u tumačenju književnih djela.
- Usporednom metodom produbljuje svoja znanja i kritičke stavove o književnom djelu.
- Vješto koristi i primarnu i sekundarnu literaturu, kako bi njegov osvrt na određena književna djela bio što obuhvatniji i analitičniji.
- Odlično zna kolika je uloga čitanja i spoznavanja svih slojeva jednog umjetničkog djela.
- Razumije da je čitanje neophodno za lični rast, ali i za rast društva.
- Umije da procijeni svoje čitalačke sposobnosti.

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
Cilj	Cilj učenja Bosanskog jezika i književnosti je unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti; sticanje i njegovanje jezičke i književne kulture; osposobljavanje za tumačenje i vrednovanje književnih djela; afirmisanje i prihvatanje vrijednosti humanističkog obrazovanja i odgoja učenika; razvijanje ličnog, nacionalnog i kulturnog identiteta, ljubavi prema maternjem jeziku, tradiciji i kulturi bošnjačkog naroda, kao i drugih naroda i etničkih zajednica.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	148 časova (4 sedmično)

ISHODI Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLASTI/TEME	SADRŽAJI
<ul style="list-style-type: none"> - učenik iznosi svoje mišljenje o pročitanoj tekstu i obrazlaže svoje razumijevanje pročitanoj tekstu - argumentuje svoje kritičke stavove o pročitanoj tekstu na osnovu dosadašnjeg iskustva i znanja - upotrebljava književnoteorijska, književnohistorijska i jezička znanja - prepoznaje i koristi književno-jezičke termine; interpretira književni tekst - koristi termine iz književne teorije i nauke o jeziku 	<p style="text-align: center;">KNJIŽEVNOST</p> <p style="text-align: center;">(75 časova)</p>	<p style="text-align: center;">Književni termini i pojmovi</p> <p style="text-align: center;">1. <u>Teorija književnosti (15+2)</u></p> <p>Vrste književnosti, književnost kao umjetnost riječi, nauka i književnost, književni rodovi i vrste, književnoumjetnički tekst, pripovjedački umjetnički tekst, poezija i stvarnost, pjesnik njegov svijet i jezik, svete knjige.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vrste umjetnosti, 2. Književnost kao umjetnost riječi, 3. Nauka i književnost, 4. Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi), 5. Književnoumjetnički tekst Musa Ćazim Ćatić <i>Fatima EzZehra</i>, 6. Struktura umjetničkog teksta, 7. Pripovjedački umjetnički tekst Ahmed Muradbegović <i>Post</i>, 8. Poezija i stvarnost (izbor),

<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje i razumije književnohistorijska i književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova - objašnjava sadržaj, namjenu i funkciju ponuđenoga teksta - prepoznaje i razumije obilježja književnih rodova i vrsta - prepoznaje univerzalne vrijednosti kojim se književnost bavi - konsultuje predgovor ili pogovor u pročitanoj knjizi, uspoređuje ih s vlastitim zapažanjima - žanrovski preoblikuje tekst - objašnjava ulogu i značaj sevdalinke u životu Bošnjaka - prepoznaje i obrazlaže univerzalne ideje koje uočava u književnome tekstu 		<ol style="list-style-type: none"> 9. Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor), 10. Pripovjedač i pripovijedanje Ćamil Sijarić <i>Hasan sin Huseinov</i>, 11. Svete knjige, 12. Najstarije biblioteke svijeta, 13. Prvi tragovi pismenosti. <p style="text-align: center;">2. <u>Usmena književnost (16+2)</u></p> <p>Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgajanje usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenog, moralnog i nacionalnog identiteta. Historijska usmena predaja.</p> <p>Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti. Njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao odgojni uzori svoje sredine. Narodna poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podjela i odlike usmene književnosti Bošnjaka iz Srbije, 2. Epska pjesma: <i>Budalina Tale</i>, 3. Epska pjesma, Avdo Međedović: <i>Ženidba Smailagić Meha</i>,
--	--	---

4. Epska pjesma: *Derzelez Alija, carev mejdandžija*,
5. Lirska pjesma: iz antologije Muniba Maglajlića *Usmena lirika Bošnjaka* (izbor),
6. Sevdalinka: iz antologije Muniba Maglajlića *101 sevdalinka* (izbor),
7. Lirskonarativne vrste,
8. *Hasanaginica*,
9. ***Smrt Omera i Merime***,
10. Romansa (izbor),
11. Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) - Aiša Softić: *Usmena proza Bošnjaka*, (basne, bajke, novele, šaljive priče i anegdote),
12. Poslovice i izreke - Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: *Budi nešto, da ne budeš ništa*, (antologija bošnjačkih izrečica iz Sandžaka),
13. *Usmena proza Bošnjaka iz Crne Gore i Srbije* Husein Bašić (antologija).

3. Stara književnost istočnih naroda (9+1)

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

1. *Ep o Gilgamešu*,
2. Firdusi: *Šahnama*, (odlomak „Rustem i Suhrab“),
3. *Hiljadu i jedna noć* (izbor),
4. Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod),
5. Hajjam: *Rubaije*,

6. Rumi: *Mesnevija*,
7. Hafiz: *Divan*,
8. Sadi: *Dulistan*.

4. Antička grčka književnost **(13+2)**

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima antičke i rimske književnosti

1. Mitska osnova antičke književnosti,
2. Odlike i podjela epske poezije,
3. Homer *Ilijada*,
4. Homer *Odiseja* (odlomak),
5. Odlike i podjela lirike,
6. Sapfo (izbor), Alkej (izbor),
7. Pindar (izbor), Anakreont (izbor),
8. Odlike i vrste drame,
9. Sofokle *Antigona*,
10. Eshil *Okovani Prometej* (izbor),
11. Aristofan: *Ptice* (odlomak).

Antička rimska književnost **(5+1)**

1. Odlike i predstavnici rimske književnosti,
2. Vergilije: *Eneida* (odlomak),
3. Ovidije (izbor), Katul (izbor),
4. Tibul (izbor), Horacije (izbor),
5. Plaut: *Tvrđica* (odlomak).

5. Srednjovjekovna književnost **(7+1)**

1. Počeci slavenske pismenosti.
Najstarija slavenska pisma;

		<p>najstariji spomenici južnaslovenske kulture,</p> <ol style="list-style-type: none">2. Odlike i vrste srednjovjekovne evropske književnosti,3. Počeci slovenske pismenosti, južnoslavenska srednjovjekovna literatura,4. Bosanska srednjovjekovna književnost,5. Zapisi sa stećaka,6. Povelja Kulina-bana,7. Ostale književne vrste. <p>6. <u>Obavezna lektira:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Avdo Međedović: <i>Ženidba Smailagić Meha</i>2. Homer: <i>Ilijada</i>3. Sofokle: <i>Antigona</i>4. Apulej: <i>Zlatni magarac</i>5. Mak Dizdar: <i>Stari bosanski tekstovi</i>6. Skender Kulenović: <i>Na pravi put sam ti, majko, izišo</i>
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - učenik se u komunikaciji služi standardnim jezikom i uočava njegovu upotrebnost i estetsku vrijednost - razlikuje književni (standardni) jezik od dijalekta - poznaje i primjenjuje padežni sistem jezika - razlikuje i opisuje glasovne promjene u riječima i navodi odgovarajuće primjere - priprema i usmeno ili pismeno predstavlja samostalno ili grupno istraživanje na teme iz jezika i književnosti - primjenjuje pravopisnu normu bosanskoga jezika u govoru i pismu - služi se školskim izdanjem Pravopisa - govori u skladu s pravogovornim pravilima (tačno izgovara glasove, riječi, akcente) - prepoznaje fonetske i fonološke jedinice bosanskog standardnog jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu 	<p>JEZIK (73 časa)</p>	<p><u>1. Standardizacija jezika (4+1)</u></p> <p>Jezička standardizacija. Bosanski književni jezik. Književnojezičke varijante.</p> <p>Nestandardni jezički varijeteti.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jezik kao sredstvo sporazumijevanje (jezici u svijetu), 2. Jezička norma i standardizacija, 3. Jezik i njegova struktura, 4. Historija imenovanja bosanskog jezika. <p><u>2. Fonetika i fonologija (4+1)</u></p> <p>Jezik kao sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfologija. Riječi i morfeme. Vrste morfema. Tvorba morfema. Morfofonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fonetsko – fonološki nivo, 2. Nastanak i dioba glasova, 3. Alternacije ije/ je/ i/e, 4. Glasovne promjene. <p><u>Ortoepija i ortografija (3+1)</u></p> <p>Akcentatski sistem bosanskog književnog jezika (i njegovo obilježavanje).</p> <p>Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ortoepija i ortografija, 2. Akcentat i postakcentatske dužine,
---	-----------------------------------	---

<p>- na primjerima prepoznaje i primjenjuje sljedeće glasovne promjene: sibilizaciju, palatalizaciju, jotovanje, nepostojano a, vokalizaciju, jednačenje glasova po mjestu tvorbe, jednačenje glasova po zvučnosti, gubljenje glasova, alternacije (i)je/e/i</p> <p>- stvara bilješke na temelju slušanja</p> <p>- obrazlaže i potkrepljuje svoje stavove</p> <p>- zna mjesto bosanskoga jezika u jezičkoj porodici</p> <p>- zna historijski kontinuitet bosanskoga jezika</p>		<p>3. Akcenatske vježbe.</p> <p><u>Pravopis (14+2)</u></p> <p>Osnovni principi pravopisa bosanskog književnog jezika. Pravopisi i pravopisni priručnici.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pravopisne odredbe pisanja h i j, 2. Pravopisne odredbe pisanja č, ć, dž i đ, 3. Tačka, 4. Zarez, 5. Tačka-zarez, 6. Upitnik, uzvičnik, tri tačke, 7. Pisanje velikog i malog slova, 8. Sastavljeno i rastavljeno pisanje, 9. Apostrof, crta, crtica, 10. Dvotačka, geminacija i kosa crta, 11. Navodnici i polunavodnici, 12. Diktat. <p><u>Historija jezika (1+1)</u></p> <p>Historija bosanskog jezika do kraja 15. vijeka.</p> <p><u>Jezik u upotrebi (38+1)</u></p> <p>Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih prozih i dijaloških tekstova. Korištenje zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnog čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Domaće pismene vježbe, 2. Izrada pismenog zadatka, 3. Govorne vježbe,
--	--	---

		<ol style="list-style-type: none"> 4. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova, 5. Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica, 6. Lančana i paralelna veza rečenica u tekstu, 7. Morfemsko-morfološki nivo.
--	--	--

Ključne riječi: književnost, maternji jezik, usmena i stara književnost, standardizacija bosanskog jezika.

UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA

PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Bosanski jezik kao predmet predstavlja sintezu književnog i jezičkog znanja. Programsko-planska struktura ovog predmeta uključuje sadržaje nastave književnosti sa osnovama teorije književnosti, nastavu gramatike, ortografije, ortoepije i nastavu kulture izražavanja. Sve ove sadržaje povezuje jezik, on ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju.

Učenici moraju razviti sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i naučiti da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti. U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika i književnosti je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, stoga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika.

Nastavom bosanskog jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi, bogatoj zadužbini, putem govorne i pisane riječi. Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka.

Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturnan odnos prema drugim jezicima i narodima.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Prilikom izrade programske strukture vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima izbora književnih djela i pisaca što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanke. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici mogu izvršiti selekciju tekstova u skladu sa brojem nastavnih sati, ali moramo stalno imati na umu reprezentativnost tekstova, kako bismo osposobili djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (važno je uključiti djela koja predstavljaju različite vrste i rodove).

U srednjim školama se književnost obrađuje hronološki, s obzirom da je riječ o trećem ciklusu obrazovanja počinjemo sa usmenom književnošću, njenom nastanku, razvoju, podjelama, predstavnicima i odlikama, potom prelazimo na staru književnost istočnih naroda, konkretnije arapsku i perzijsku, baveći se najstarijim epom, zatim antička grčka i rimska književnost, mitska osnova, nastanak, razvoj, odlike, najznačajniji predstavnici, potom bošnjačka srednjovjekovna književnost, epigrafika, stećci.

Popis predloženih književnih tekstova je okvirni i neobavezujući, a sastavljen je tako da nudi izbor antologijskih i savremenih djela različitih žanrova (poetski, prozni i dramski tekstovi) i tematike primjerene starosnoj i spoznajnoj recepciji učenika kojima je namijenjen; na popisu su i tekstovi koji su se i dosad čitali, no osvježen je dodatnom literaturom. Svaki nastavnik može odabrati i djelo koje nije na predloženom popisu ako smatra da pomoću njega učenici mogu ostvariti koji od ishoda. Učenik će tijekom školovanja izabrati najmanje jedan tekst kojeg će moći predstaviti i obrazložiti razloge svoga izbora.

Nastavnik se mora truditi da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

JEZIK

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznavanje jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog

sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavještajnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje sticanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o našem jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru našeg standardnog jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretni doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnog jezika, među zadacima nastave našeg predmeta je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima našeg jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stilizovanja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govorničtva).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkog ispoljavanja. Treba uraditi četiri pismena zadatka za šta je predviđeno 16 časova.

Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje itd.

Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrisano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

Nastavnik se mora truditi da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

**PLAN I PROGRAM NASTAVE I UČENJA
ZA PRVI RAZRED SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA**

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
Cilj	Cilj učenja Bosanskog jezika i književnosti je unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti; sticanje i njegovanje jezičke i književne kulture; osposobljavanje za tumačenje i vrednovanje književnih djela; afirmisanje i prihvatanje vrijednosti humanističkog obrazovanja i odgoja učenika; razvijanje ličnog, nacionalnog i kulturnog identiteta, ljubavi prema maternjem jeziku, tradiciji i kulturi bošnjačkog naroda, kao i drugih naroda i etničkih zajednica.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	105 časova

ISHODI Po završenju teme / oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
<ul style="list-style-type: none"> - učenik iznosi svoje mišljenje o pročitanoj tekstu i obrazlaže svoje razumijevanje pročitanoj tekstu - argumentuje svoje kritičke stavove o pročitanoj tekstu na osnovu dosadašnjeg iskustva i znanja - upotrebljava književnoteorijska, književnohistorijska i jezička znanja - prepoznaje i koristi književno-jezičke termine; interpretira književni tekst - koristi termine iz književne teorije i nauke o jeziku - prepoznaje i razumije književnohistorijska i 	KNJIŽEVNOST	<p style="text-align: center;">Književni termini i pojmovi</p> <p style="text-align: center;">5. <u>Teorija književnosti (10+2)</u></p> <p>Vrste književnosti, književnost kao umjetnost riječi, nauka i književnost, književni rodovi i vrste, književnoumjetnički tekst, pripovjedački umjetnički tekst, poezija i stvarnost, pjesnik njegov svijet i jezik, svete knjige.</p> <p>14. Vrste umjetnosti,</p> <p>15. Književnost kao umjetnost riječi,</p> <p>16. Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi),</p> <p>17. Književnoumjetnički tekst Musa Ćazim Ćatić <i>Fatima EzZehra</i>,</p> <p>18. Pripovjedački umjetnički tekst Ahmed Muradbegović <i>Post</i>,</p>

<p>književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava sadržaj, namjenu i funkciju ponuđenoga teksta - prepoznaje i razumije obilježja književnih rodova i vrsta - prepoznaje univerzalne vrijednosti kojim se književnost bavi - konsultuje predgovor ili pogovor u pročitanoj knjizi, uspoređuje ih s vlastitim zapažanjima - žanrovski preoblikuje tekst - objašnjava ulogu i značaj sevdalinke u životu Bošnjaka - prepoznaje i obrazlaže univerzalne ideje koje uočava u književnome tekstu 		<p>19. Poezija i stvarnost (izbor), 20. Pripovjedač i pripovijedanje Ćamil Sijarić <i>Hasan sin Huseinov</i>,</p> <p>21. Svete knjige, 22. Najstarije biblioteke svijeta, 23. Prvi tragovi pismenosti.</p> <p style="text-align: center;">6. <u>Usmena književnost (10+2)</u></p> <p>Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgajanje usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenog, moralnog i nacionalnog identiteta. Historijska usmena predaja.</p> <p>Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti. Njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao vaspitni uzori svoje sredine. Narodna poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.</p> <p>14. Podjela i odlike usmene književnosti Bošnjaka iz Srbije, 15. Epska pjesma: <i>Budalina Tale</i>, 16. Epska pjesma, Avdo Međedović: <i>Ženidba Smailagić Meha</i>,</p>
---	--	--

17. Lirska pjesma: iz antologije Muniba Maglajlića *Usmena lirika Bošnjaka* (izbor),
18. Sevdalinka: iz antologije Muniba Maglajlića *101 sevdalinka* (izbor),
19. Lirskonarativne vrste,
20. *Hasanaginica*,
21. ***Smrt Omera i Merime***,
22. Romansa (izbor),
23. Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) - Aiša Softić: *Usmena proza Bošnjaka* (basne, bajke, novele, šaljive priče i anegdote),
24. Poslovice i izreke - Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: *Budi nešto, da ne budeš ništa*, (antologija bošnjačkih izrečica iz Sandžaka),

7. Stara književnost istočnih naroda (5+1)

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

9. *Ep o Gilgamešu*,
10. Firdusi: *Šahnama*, (odlomak „Rustem i Suhrab“),
11. *Hiljadu i jedna noć* (izbor),
12. Klasici arapske i persijske književnosti (uvod),
13. Hajjam: *Rubaije*, Rumi: *Mesnevija*,
14. Hafiz: *Divan*, Sadi: *Đulistan*.

8. Antička grčka književnost
(8+2)

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima antičke i rimske književnosti

12. Mitska osnova antičke književnosti,
13. Odlike i podjela epske poezije: Homer *Ilijada*, Homer *Odiseja* (odlomak),
14. Odlike i podjela lirike: Sapfo (izbor), Alkej (izbor),
15. Pindar (izbor), Anakreont (izbor),
16. Odlike i vrste drame: Sofokle *Antigona*,

Antička rimska književnost
(5+1)

6. Odlike i predstavnici rimske književnosti,
7. Vergilije: *Eneida* (odlomak),
8. Ovidije (izbor), Katul (izbor),
9. Tibul (izbor), Horacije (izbor),
10. Plaut: *Tvrđica* (odlomak).

7. Srednjovjekovna književnost
(5+1)

8. Počeci slavenske pismenosti. Najstarija slavenska pisma; najstariji spomenici južnoslavenske kulture,
9. Bosanska srednjovjekovna književnost,
10. Zapisi sa stećaka,
11. Povelja Kulina-bana,
12. Ostale književne vrste,

		<p>8. <u>Obavezna lektira:</u></p> <p>7. Avdo Međedović: <i>Ženidba Smailagić Meha</i></p> <p>8. Homer: <i>Ilijada</i></p> <p>9. Sofokle: <i>Antigona</i></p> <p>10. Apulej: <i>Zlatni magarac</i></p> <p>11. Mak Dizdar: <i>Stari bosanski tekstovi</i></p> <p>12. Skender Kulenović: <i>Na pravi put sam ti, majko, izišo</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - učenik se u komunikaciji služi standardnim jezikom i uočava njegovu upotrebnost i estetsku vrijednost - razlikuje književni (standardni) jezik od dijalekta - poznaje i primjenjuje padežni sistem jezika - razlikuje i opisuje glasovne promjene u rečima i navodi odgovarajuće primjere - priprema i usmeno ili pismeno predstavlja samostalno ili grupno istraživanje na teme iz jezika i književnosti - primjenjuje pravopisnu normu bosanskoga jezika u govoru i pismu - služi se školskim izdanjem Pravopisa - govori u skladu s pravogovornim pravilima (tačno izgovara glasove, riječi, akcente) - prepoznaje fonetske i fonološke jedinice bosanskog 	<p>JEZIK</p>	<p>3. <u>Standardizacija jezika (4+1)</u></p> <p>Jezička standardizacija. Bosanski književni jezik. Književnojezičke varijante.</p> <p>Nestandardni jezički varijeteti.</p> <p>5. Jezik kao sredstvo sporazumijevanje (jezici u svijetu),</p> <p>6. Jezička norma i standardizacija,</p> <p>7. Jezik i njegova struktura,</p> <p>8. Historija imenovanja bosanskog jezika.</p> <p>4. <u>Fonetika i fonologija (4+1)</u></p> <p>Jezik kao sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfologija. Riječi i morfeme. Vrste morfema. Tvorba morfema. Morfofonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.</p> <p>5. Fonetsko – fonološki nivo,</p> <p>6. Nastanak i dioba glasova,</p>

<p>standardnog jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjerima prepoznaje i primjenjuje sljedeće glasovne promjene: sibilizaciju, palatalizaciju, jotovanje, nepostojano a, vokalizaciju, jednačenje glasova po mjestu tvorbe, jednačenje glasova po zvučnosti, gubljenje glasova, alternacije (i)je/e/i - stvara bilješke na temelju slušanja - obrazlaže i potkrepljuje svoje stavove - zna mjesto bosanskoga jezika u jezičkoj porodici - zna historijski kontinuitet bosanskoga jezika 		<ol style="list-style-type: none"> 7. Alternacije ije/ je/ i/e, 8. Glasovne promjene. <p><u>Ortoepija i ortografija (3+1)</u></p> <p>Akcentatski sistem bosanskog književnog jezika (i njegovo obilježavanje).</p> <p>Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Ortoepija i ortografija, 5. Akcentat i postakcentatske dužine, 6. Akcentatske vježbe. <p><u>Pravopis (10+2)</u></p> <p>Osnovni principi pravopisa bosanskog književnog jezika. Pravopisi i pravopisni priručnici.</p> <ol style="list-style-type: none"> 13. Pravopisne odredbe pisanja h i j, 14. Pravopisne odredbe pisanja č, ć, dž i đ, 15. Tačka, 16. Zarez, 17. Tačka-zarez, 18. Upitnik, uzvičnik, tri tačke, 19. Pisanje velikog i malog slova, 20. Sastavljeno i rastavljeno pisanje, 21. Apostrof, crta, crtica, 22. Dvotačka, geminacija i kosa crta, 23. Navodnici i polunavodnici, 24. Diktat. <p><u>Historija jezika (1+1)</u></p> <p>Historija bosanskog jezika do kraja 15. vijeka.</p>
--	--	--

		<p><u>Jezik u upotrebi (21+1)</u></p> <p>Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova. Korištenje zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnog čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Domaće pismene vježbe, 9. Izrada pismenog zadatka, 10. Govorne vježbe, 11. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova, 12. Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica, 13. Lančana i paralelna veza rečenica u tekstu, 14. Morfemsko-morfološki nivo.
--	--	---

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, maternji jezik, usmena i stara književnost, standardizacija bosanskog jezika.

UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA

PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Bosanski jezik kao predmet predstavlja sintezu književnoga i jezičkoga znanja. Programsko-planska struktura ovog predmeta uključuje sadržaje nastave književnosti sa osnovama teorije književnosti, nastavu gramatike, ortografije, ortoepije i nastavu kulture izražavanja. Sve ove sadržaje povezuje jezik, on ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju.

Učenici moraju razviti sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i naučiti da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti. U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika i književnosti je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, stoga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika.

Nastavom bosanskog jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi, bogatoj zadužbini, putem govorne i pisane riječi. Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturnan odnos prema drugim jezicima i narodima.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Prilikom izrade programske strukture vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima izbora književnih djela i pisaca što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanke. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici mogu izvršiti selekciju tekstova u skladu sa brojem nastavnih sati, ali moramo stalno imati na umu reprezentativnost tekstova, kako bismo osposobili djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (važno je uključiti djela koja predstavljaju različite vrste i rodove).

U srednjim školama se književnost obrađuje hronološki, s obzirom da je riječ o trećem ciklusu obrazovanja počinjemo sa usmenom književnošću, njenom nastanku, razvoju, podjelama, predstavnicima i odlikama, potom prelazimo na staru književnost istočnih naroda, konkretnije

arapsku i perzijsku, baveći se najstarijim epom, zatim antička grčka i rimska književnost, mitska osnova, nastanak, razvoj, odlike, najznačajniji predstavnici, potom bošnjačka srednjovjekovna književnost, epigrafika, stećci.

Popis predloženih književnih tekstova je okvirni i neobavezujući, a sastavljen je tako da nudi izbor antologijskih i savremenih djela različitih žanrova (poetski, prozni i dramski tekstovi) i tematike primjerene starosnoj i spoznajnoj recepciji učenika kojima je namijenjen; na popisu su i tekstovi koji su se i dosad čitali, no osvježen je dodatnom literaturom. Svaki nastavnik može odabrati i djelo koje nije na predloženom popisu ako smatra da pomoću njega učenici mogu ostvariti koji od ishoda. Učenik će tokom školovanja izabrati najmanje jedan tekst kojega će moći predstaviti i obrazložiti razloge svoga izbora.

Nastavnik se mora truditi da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

JEZIK

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznaju jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavijesnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje sticanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o našem jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru našeg standardnog jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretni doprinos jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnog jezika, među zadacima nastave našeg predmeta je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima našeg jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stilizovanja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govornišva).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkog ispoljavanja. Treba uraditi četiri pismena zadatka za šta je predviđeno 16 časova.

Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje itd.

Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

Nastavnik se mora truditi da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motiviše da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

Radna grupa za izradu Plana i programa nastave i učenja za prvi razred srednjeg obrazovanja i odgoja za obavezni nastavni predmet Bosanski jezik i književnost: doc. dr. Sead Šemsović, Alisa Džemić, master filolog i Dino Lotinac, master filolog.